

Jan Tomczak

"Altenbildung - Altenpastoral.
Erfahrungen in der theologischen
Erwachsenenbildung mit älteren
Menschen", Franz-Josef Hungs,
München 1978 : [recenzja]

Collectanea Theologica 51/2, 223-224

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

świadczenia religijnego. Dostarczył wiele cennych refleksji i rzucił bogate światło na religię oraz na religijne znaczenie doświadczenia dla rozwoju człowieka i jego życia moralnego.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Franz Josef HUNGS, *Altenbildung — Altenpastoral. Erfahrungen in der theologischen Erwachsenenbildung mit älteren Menschen*, München 1978, Kösel-Verlag, s. 96.

Omawiana publikacja jest dalszym, bardziej szczegółowym i konkretnym ukazaniem zagadnień rozważanych przez autora w jego książce o teologicznym kształceniu dorosłych, która się ukazała w 1976 r.¹ Ludzie starzy, w wieku emerytalnym, stanowią coraz większą grupę i mają własne specyficzne problemy, inne niż te, które przeżywają osoby aktywne zawodowo. Stąd teologiczne kształcenie ich i duszpasterstwo wśród nich wymagają osobnego naświetlenia, co w pewnym stopniu czyni Franz Josef Hungs w przedstawionej książce. Jest ona owocem jego osobistego doświadczenia, jakie zdobył w kontaktach z osobami starszymi, w pracy wśród nich. Autor przyznaje, że chociaż w ostatnich latach stało się modne mówienie i pisanie o starości, to jednak nadal brakuje przydatnych pomocy do katechetycznej pracy wśród wspomnianej grupy ludzi. Czyni więc przez omawianą książkę pierwszy krok w kierunku wypełnienia tej luki. Chciałby zachęcić katechetów, aby w sposób zamierzony zajmowali się teologicznym kształceniem starszych ludzi. W tym celu obok własnych doświadczeń religijnego kształcenia osób w wieku emerytalnym, przekazuje autor informacje z wiedzy fachowej o starości. Ukazuje, że starzy nie mogą być jedynie przedmiotem opieki i pielęgnacji, lecz stanowią poważną grupę w teologicznym kształceniu ludzi dorosłych.

Rozważania autora zostały przedyskutowane na katolickim wydziale teologicznym uniwersytetu w Wiedniu, dzięki poparciu profesora dr. J. Müllera. Z przedstawionych w książce rozważań dowiaduje się czytelnik, że wiele z góry powziętych nastawień wobec ludzi starszych wymaga korekty, której nie można dokonać jedynie przez działalność katechetyczną. Potrzebne jest bowiem rozeznanie teoretyczne oparte na humanistycznej i biologicznej wiedzy. Oczywiście jest trudne, a nawet niemożliwe dla pedagoga religii lub teologa przyswojenie sobie obszernej biologicznej, psychologicznej i socjologicznej wiedzy fachowej o starości. Mogą jednak zdobyć taką znajomość rzeczy, która ma duże znaczenie praktyczne w pracy katechetycznej wśród emerytów. Pomocą w zdobywaniu takiej wiedzy o problemach ludzi starszych jest przedstawiana książka.

W pierwszej części ukazuje autor niektóre punkty widzenia współczesnych badań zagadnień związanych ze starością. W oparciu o informacje, dotyczące wieku starczego, a zaczerpnięte z różnych dziedzin wiedzy o człowieku, podsuwa konkretne wskazania dla pracy katechetycznej i duszpasterskiej wśród wspomnianej grupy ludzi.

W drugiej części przedstawia swoje własne spostrzeżenia i doświadczenia zdobyte w czasie pracy duszpasterskiej nad osobami starszymi. Swoje osiągnięcia poznawcze zestawia z wynikami innych dyscyplin i wyciąga praktyczne wnioski oraz uwagi dla zainteresowanych wspomnianą pracą. Te wnioski i uwagi o problemach związanych ze starością człowieka, z jego przekonaniami, przyzwyczajeniami, obawami, potrzebami, oczekiwaniami na

¹ Franz Josef Hungs, *Theologische Erwachsenenbildung als Lernprozess. Didaktische Grundlegung*, Mainz 1976. Por. *Collectanea Theologica* 47 (1977) z. 4, 194—195.

pewno w dużym stopniu pozwolą uniknąć wiele błędów, niepowodzeń czy rozczarowań, a uczynią pracę bardziej owocną.

Zakończenie książki stanowią rozważania o stosunku między religijno-teologicznym kształceniem ludzi w podeszłym wieku a duszpasterstwem wśród nich. Autor ukazuje wzajemne powiązanie wspomnianego kształcenia i pracy duszpasterskiej we wspólnocie parafialnej.

Publikacja wprawdzie nie daje gotowych rozwiązań dla działalności religijnej wśród ludzi starszych, ale dostarcza cennych refleksji, podanych w zrozumiałym, zwięzłym języku. Zainteresowani mogą je poznać i przyswoić sobie bez większego trudu, w krótkim czasie, nawet przy nawale pracy, o czym świadczy choćby obojętność książki, która nie odstrasza czytelnika, szukającego potrzebnej pomocy do współczesnego duszpasterstwa wśród ludzi w wieku emerytalnym.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Theologische Berichte 6. Liturgie als Verkündigung, wyd. Franz Furger, Iso Baumer, Rudolf Schmid, Raphael Schulte, Jakob Baumgartner, Josef Bommer, Alois Müller, Zürich-Einsiedeln-Köln 1977, Benziger Verlag, s. 213.

Seria *Relacje teologiczne*, której szósty tom stanowi prezentowana publikacja, jest wydawana staraniem Wyższej Szkoły Teologicznej w Chur (Josef Pfammatter) i Wydziału Teologicznego w Lucernie (Franz Furger).

Reforma liturgiczna, przeprowadzona z inicjatywy Soboru Watykańskiego II, uczyniła liturgiczną służbę Bożą bardziej zrozumiałą, ale nie zapobiegła zmniejszeniu się liczby uczestników w obrzędach liturgicznych, a więc nie spełniła wszystkich nadziei w niej pokładanych. Różne są przyczyny takiej sytuacji. Nadal trzeba pytać się o sens kultu i szukać nowych form liturgicznych służby Bożej, które przemawiają do dzisiejszego człowieka. Pomocą w tym ma służyć omawiana pozycja. Autorzy zastanawiają się, jak dalece liturgia jest przepowiadana i czy w dzisiejszym sprawowaniu liturgii uwidacznia się charakter przepowiadania. Rozważają problematykę w jej rozwoju historycznym oraz w perspektywie przyszłości.

W pierwszym rozdziale Franz Furger zastanawia się nad językiem przepowiadania prawdy objawionej, poddaje krytyce zwłaszcza abstrakcyjne formy komunikacji. Raphael Schulte przedstawia pojmowanie słowa i sakramentu oraz ich wzajemny stosunek w ujęciu ewangelickiej i katolickiej teologii. Stara się ukazać nowe drogi dalszych rozwiązań dotyczących zagadnienia słowo-sakrament. Jakob Baumgartner przypomina czytelnikowi rozwiązania i wskazania dotyczące przepowiadania słowa, a podjęte w reformie liturgicznej przez Sobór Watykański II. Mówi o ponownym odkryciu słowa Bożego, o odnowieniu liturgii słowa, o dowartościowaniu poszczególnych elementów przepowiadania, o ubogaceniu czytań Pisma Świętego. Interesujące spostrzeżenia i refleksje podaje Josef Bommer w rozważaniach o głoszeniu słowa Bożego poza zgromadzeniem eucharystycznym, zwłaszcza w liturgii chrztu, ślubu i pogrzebu. Analizuje trudności, powstałe na skutek umasowienia, a zarazem uprzywatnienia i zrytualizowania wymienionych obrzędów. Podaje praktyczne wskazania dotyczące owocniejszego głoszenia słowa Bożego przy wspomnianych okazjach. Te wnioski wydają się trafne i aktualne oraz pozytywne również w warunkach polskich. Mogłyby pomóc niejednemu duszpasterzowi w parafii czy kapelanowi cmentarza, a także i tym, którzy kształtują świadomość liturgiczną kapłanów i wiernych. Alois Müller analizuje wielowartościowość liturgii i omawia zasadnicze elementy chrześcijańskiej liturgii, jak komunikacja, rytualno-sym-